

Täysistunto

Tiistai 15.11.2016 klo 13.59—20.15

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain 193 §:n ja 197 §:n 2 momentin muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 234/2016 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

16.04 **Mika Raatikainen ps:** Arvoisa herra puhemies! Ei ole mikään yllätys kenellekään, että turvapaikkavalitusten määrä on kasvanut valtavasti tämän vuoden aikana, esimerkiksi Helsingin hallinto-oikeudessa noin 9 000:lla. On selvää, ettei se enää selviä tästä määrästä. Turvapaikka-asioiden keskimääräinen käsittelyaika Helsingin hallinto-oikeudessa on tällä hetkellä noin 4,5 kuukautta. Keskimääräinen käsittelyaika turvapaikka-asioissa on noussut kovaa vauhtia, ja sen odotetaan nousevan edelleen merkittävästi, ellei asioiden käsittelyä hajauteta. Helsingin hallinto-oikeudessa vireille tulleiden turvapaikkavalitusten määrän on arvioitu olevan tulevaisuudessa niin suuri, että näiden valitusten keskimääräinen käsittelyaika tulisi kaksinkertaistumaan vuonna 2017 ja kasvamaan jopa yli 12 kuukauteen vuoden 2018 aikana. Helsingin hallinto-oikeuteen on tänä vuonna rekrytoitu 82 henkilöä lisää määrärahojen turvin, mutta ymmärrettävästi on vaikea löytää enää lisää asiantuntevia tuomareita. Ei ole muutenkaan suotavaa, että määrääikaisten tuomareiden osuus tuomioistuimen ratkaisukokoonpanossa kasvaa liian suureksi. Siihen on moniakin syitä, mutta en puutu niihin nyt tarkemmin. Kun juttumäärä kasvaa yhteen tuomioistuimeen keskitetyssä asiaryhmässä, tuomioistuin ruuhkautuu ja käsittelyajat kasvavat pitkiksi.

Toimitilakustannusten osalta on arvioitu keskitetyssä mallissa esimerkiksi Helsingin toimitilojen olevan kustannuksiltaan noin 80 000 euroa enemmän kuin ehdotetussa hajautetussa mallissa. Säästöä sekin.

Hajauttaminen sen sijaan lyhentää turvapaikkavalitusten käsittelyaikoja ja säästää turvapaikanhakijoiden majoitus- ja muita kuluja. Yhden turvapaikanhakijan majoittaminen vastaanottokeskukseen maksaa halvimmillaan noin 65 euroa päivässä. Tällä perusteella laskettuna 6 000 turvapaikanhakijan majoittaminen vuodeksi maksaa noin 140 miljoonaa euroa, ja mikäli hallinto-oikeuden keskimääräinen käsittelyaika olisi 6 kuukautta, 6 000 turvapaikanhakijan majoituskustannus olisi noin 70 miljoonaa euroa. Kustannukset olisivat tosiasiaa vielä paljon suuremmat, koska monissa paikoissa majoituskustannukset ylittävät reilusti tuon 65 euroa päivässä. Esimerkiksi Helsingissä kalleimmat ovat olleet 150:tä euroa ja jopa 200:aa euroakin. Tämä tieto on MOTin mukaan. Sturenkadulla oli melkein 200 euroa vuorokaudessa. Kovia summia. Käsittelyaikojen lyhenemisestä aiheu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

tuva kustannusten säästö olisi siis helposti kymmeniä miljoonia euroja pelkästään majoituskustannuksista.

Hajauttaminen parantaa asianosaisten oikeusturvaa, koska valitusten käsittelyaika lyhenisi. Jos hallinto-oikeus järjestää suulliset käsittelyt, tämä hallinto-oikeus sijaitsee useassa tapauksessa lähempänä asianosaista kuin Helsingin hallinto-oikeus. Kansainvälistä suojelua hakevien kannalta on tärkeää saada asiaansa koskeva päätös mahdollisimman nopeasti. Käsittelyajoilla on siten suora vaikutus turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan.

Asianajajaliitto on lausunut, että turvapaikanhakijoiden oikeusturvan kannalta merkitystä ei sinänsä ole sillä, missä hallinto-oikeudessa turvapaikkavalitus käsitellään. Liiton mukaan asioiden hajauttaminen on omiaan monipuolistamaan oikeuskäytäntöä ja siten myös kehittämään ulkomaalaisoikeutta. Yhden tuomioistuimen mallissa päätöksenteko helposti muodostuu tiettyjen hallinto-oikeuden sisäisten linjausten toteuttamiseen asian yksilöllisen tutkinnan kustannuksella. Koulutustarpeen ei voida myöskään olettaa olevan erityisen haastava, koska eri hallinto-oikeudet käsittelevät jo nyt ulkomaalaisasioita. Kaikilla hallinto-oikeuksilla, joihin kansainvälistä suojelua koskevia valitusasioita ehdotuksen mukaan hajautettaisiin, on valmiudet näiden asioiden hoitamiseen.

Arvoisa herra puhemies! Hajauttamisessa on myös se etu, että se laajentaa alueellisesti lisähenkilöstön rekrytointipohjaa. Itä-Suomen yliopistossa, Lapin yliopistossa, Turun yliopistossa kaikissa on oikeustieteellistä koulutusta. Kyseessä olevien hallinto-oikeuksien sijaintipaikkakunnilla Kuopiossa ja Turussa on kolmen tuomioistuimen keskittymät, Oulussa käräjäoikeus ja hallinto-oikeus sekä Rovaniemellä hovioikeus. Kaupungeissa, joissa on vahva tuomioistuinkeskittymä, on myös paljon muun alan lakimiehiä ja rekrytointipohja on siten laaja. Myös tulkkauksia voidaan järjestää kaikkialla Suomessa. Nyt jälkeenpäin on tietysti jälkiviisaus tyhmää viisautta, mutta esimerkiksi Kouvolan hovioikeuden lopettaminen näin tänä vuonna katsottuna ei näytä kauhean hyvältä päätökseltä. — Kiitoksia.

16.09 Ville Tavio ps: Arvoisa herra puhemies! Vierailin maanantaina Laitilan vastaanottokeskuksessa. Tapasin siellä majoittuvia turvapaikanhakijoita, jotka olivat pääosin nuorehkoja miehiä. Kuulin heidän kertomuksiaan vaikeuksistaan löytää paikkansa tässä maailmassa. Todella moni turvapaikanhakija kiinnitti kertomuksissaan huomiota erityisesti siihen, miten raastavaa turvapaikkahakemuksen päätöksen odottaminen on. Turvapaikanhakijoiden roikottaminen väliätilassa, jossa päätöstä joutuu odottamaan vuosikausia, onkin kohtuutonta. On hyvä, että hallitus siis esittää nyt turvapaikkavalitusten hajauttamista yhden, Helsingin hallinto-oikeuden, sijaan neljälle hallinto-oikeudelle. Valitusten jakaminen useammalle hallinto-oikeudelle mahdollistaa nykyistä paremmin käsittelynopeuden parantumisen, eli käsittelyt nopeutuvat.

Käsittelyaikojen nopeutuminen on järkevää erityisesti valtiontalouden kannalta, sillä yhden turvapaikanhakijan majoittaminen vastaanottokeskuksessa maksaa noin 65 euroa päivältä. Käsittelyaikojen lyhentäminen toisi siis säästöä vastaanottokuluissa, kun kielteisen päätöksen saavat joutuvat sitten vastaanottokeskuksista lähtemään. On arvioitavissa myös, että hajautetussa mallissa toimitilakustannukset tulevat pienenevän.

Tämä hallituksen esitys on mielestäni siis tervetullut, ja odotankin mielenkiinnolla sen käsittelyä lakivaliokunnassa.

16.11 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksen mukainen kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden hajauttaminen useammalle hallinto-oikeudelle on mielestäni erittäin hyvä päätös.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

keudelle on hyvin perusteltu. Samalla tulee huolehtia siitä, että Itä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Turun hallinto-oikeuksilla on riittävät resurssit hoitaa lisääntyvää työtaakkaa. Valitusten käsittelyn hajauttamisen yhteydessä tulee huolehtia siitä, etteivät käsittelyajat poikkea tulevaisuudessa merkittävästi toisistaan, vaan turvapaikanhakijat saavat yhtäläisen oikeuskäsittelyn riippumatta käsittelypaikasta. Toimivaltaisen hallinto-oikeuden määrättyminen Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön vastuualueen perusteella on järkevää, kunhan huolehditaan siitä, etteivät yksittäiset hallinto-oikeudet kuormitu liikaa. Viranomaisten välinen jatkuva ja tiivis yhteistyö on tästä syystä erittäin tärkeää, kuten esityksessä tulee ilmi.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan Helsingin hallinto-oikeus on saamassa tämän vuoden aikana jopa 10 000 valitusta käsiteltäväkseen. Tällainen määrä valituksia on huomiota herättävä, kun muistaa, että viime vuonna turvapaikanhakijoita saapui Suomeen noin 32 000. Joka kolmas turvapaikanhakija siis valittaa päätöksestä. Määrä on merkittävä, kun ottaa huomioon, kuinka moni turvapaikanhakija on palannut vapaaehtoisesti kotimaahansa jättäen turvapaikkaprosessin kesken. On selvää, että meidän tulee pitää kiinni jokaisen oikeusturvasta. Turvapaikanhakijoilla on oikeus valittaa kielteisestä päätöksestä, se on hyvää oikeuskäytäntöä. Siitä huolimatta valitusten määrää tulee pyrkiä vähentämään ja käsittelyaikoja lyhentämään. Täytyy miettiä, miten Maahanmuuttovirasto perustelee kielteiset päätökset turvapaikanhakijoille. Turvapaikkaprosessia tulee selvästi kehittää. Ei voi olla niin, että valitus ja hallinto-oikeuden käsittely muuttuvat osaksi normaalia turvapaikanhakuprosessia.

Kristillisdemokraatit ovat ottaneet kantaa sen puolesta, että rikoksiin syyllistyneet turvapaikanhakijat voitaisiin poistaa maasta mahdollisimman ripeästi ja tehokkaasti. Erityisesti näissä tapauksissa karkotusten oikeusprosesseja on kiirehdittävä. Mikäli henkilö on saanut lainvoimaisen tuomion tekemästään rikoksesta, karkotus on voitava panna täytäntöön välittömästi, vaikka karkotuspäätöksestä on valitettu ylempään oikeusasteeseen ja se ei vielä ole lainvoimainen. Viime hallituskaudella ministeri Räsänen esitti oikeusministerille vetoamuksen hallinto-oikeuksien käsittelemien karkotusten nopeuttamiseksi. Tuolloin karkotusasian käsittely hallinto-oikeudessa kesti keskimäärin 517 päivää. Karkotuspäätösten täytäntöönpano nopeutuisi tehokkaimmin ja ilman oikeusturvaongelmia, jos valitusten käsittely hallinto-oikeuksissa nopeutuisi nykyisestä. Eritoten sisäistä turvallisuutta uhkaavat tapaukset tulisi priorisoida. Tällä hetkellä suojelupoliisin arvio henkilön vaarallisuudesta ei nopeuta karkotusprosessia. Nykyinen karkotuslainsäädäntö on vanhentunut. Se ei huomioi riittävästi kasvaneen liikkuvuuden ongelmia, kuten rikollisuutta. Vallitsevan lain mukaan karkotus pannaan täytäntöön vasta, kun se saa lainvoimaisuuden. Käännytys sen sijaan voidaan tehdä heti. Yksi tapa korjata tilanne olisi panna karkotus täytäntöön heti tai nopeutetusti ainakin rikosperusteisissa tapauksissa. Karkotuspäätöksestä huolimatta henkilöllä säilyisi silti yhä valitusoikeus.

Arvoisa puhemies! Myös lakivaliokunta arvioidessaan resursseja vuodelle 2017 on kiinnittänyt huomiota siihen, että erittäin harvoin huomioidaan talousarviossa nämä nopeasti muuttuvat tilanteet, ja niitä ovat erityisesti nämä turvapaikanhakijoiden käsittelyt. On kohtuutonta heidänkin kannaltaan, että ne saattavat kestää täällä Suomessa yli vuoden, ja taas toisaalta näemme, että jotkut käyttävät tätä prosessia hyväkseen voidakseen jäädä tänne jostakin muusta syystä, ja niin kuin tänäänkin olemme kuulleet, maassamme on henkilöitä, jotka liikkuvat vapaasti keskellämme, jotka ovat osallistuneet Isisissä taisteluihin ja muihin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

Puhemies! Tähän tulisi tarttua nyt tiukemmin kuin me tällä hetkellä tartumme näihin osioihin ja myös ohjata nämä resurssit, jotta saamme tähän oikeasti tehoa ja lisäämme myös sisäistä turvallisuutta. Mutta kuitenkin emme halua loukata kenenkään oikeussuojaa ja oikeusturvaa.

16.17 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Helsingin hallinto-oikeudessa turvapaikkavalitusten käsittely on nyt ruuhkautunut. Esityksessä ehdotetaan, että näitä valituksia käsiteltäisiin myös kolmessa muussa hallinto-oikeudessa: Itä-Suomen hallinto-oikeudessa, Pohjois-Suomen hallinto-oikeudessa ja Turun hallinto-oikeudessa. Hajauttamisella laajennetaan rekrytointipohjaa ja myös estetään, etteivät turvapaikka-asiat muodosta pääosaa Helsingin hallinto-oikeudessa ratkaistavista asioista.

Tämä esitys tuo säästöjä. Valitusten käsittelyyn kulunut aika vaikuttaa turvapaikanhakijoiden majoituskuluihin vastaanottokeskuksessa. Tältä osin esityksen on arvioitu merkitsevän huomattavia säästöjä. Muutoksesta taas ei aiheudu merkittäviä lisäkuluja.

Tämän esityksen tarkoituksena on, että turvapaikkavalitusten käsittelyajat pysyisivät kohtuullisina hallinto-oikeudessa. Tämä esitys on hyvä, ja se vastaa nyt tällä hetkellä tähän tarpeeseen.

Itse henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että meidän tulisi yhä enemmän mennä tällaisen Sveitsin mallin mukaan. Siellä on erittäin hyvä maahanmuuttopolitiikka, jos me otamme huomioon, että siellä on paljon ulkomaalaisia mutta siellä integraatio on onnistunut. Jos esimerkiksi teet siellä vakavan väkivaltarikoksen, niin saat automaattikarkotuksen ilman valitusoikeutta. Lisäksi maassa pitää asua noin 12 vuotta, että voi hakea kansalaisuutta. Sitten kaupungissa äänestetään, kokevatko kaupunkilaiset, että on sopeutunut. Elikkä siellä on ikään kuin pakko sopeutua, jos Sveitsiin haluaa jäädä ja siellä haluaa saada kansalaisuuden. Se ei tietenkään vielä riitä, että kaupungissa on äänestetty myöntävä päätös siitä, että saatte kansalaisuuden, vaan sitten se menee vielä kantonin tasolle ja sitten vielä pääkallotasolle. Meidän kannattaisi ottaa oppia tällaisista onnistuneista maahanmuuttopolitiikoista, ja Sveitsi on erinomainen esimerkki tästä. (Eduskunnasta: Australia!) — Sieltä penkistä sanottiin, että Australia myös. Kyllä niitä on muitakin maita, missä on onnistuttu, ja itse olen sitä mieltä, että tällaisen pienen maan ei kannata ottaa mallia huonoista esimerkeistä vaan hyvistä esimerkeistä, koska niitäkin on.

16.20 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa herra puhemies! Pitkät prosessiajat, käsittelyajat, näissä turvapaikka-asioissa ovat ongelma. Ne ovat ennen kaikkea ongelma tämän turvapaikanhakijan kannalta, koska hän joutuu käytännössä olemaan useita kuukausia vähintään sellaisessa välitilassa, jossa ei tiedä, miten hänen hakemuksensa käy. Mutta tietysti pitkät käsittelyajat ovat ongelma myös suomalaisten veronmaksajien kannalta, koska kun käsittelyajat venyvät, niin asumiskustannukset ja muut kasvavat. Näin ollen tämä esitys, joka osaltaan pyrkii näiden turvapaikkahakemusten käsittelyaikojen lyhentämiseen, on hyvä esitys.

Se on sinänsä luonnollista, että ne turvapaikanhakijat, jotka Maahanmuuttovirastosta saavat kielteisen päätöksen hakemukseensa, hakevat muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Se, että muutosta haetaan, ei tietystikään kerro sinänsä siitä, että Maahanmuuttoviraston tekemä ratkaisu olisi virheellinen. Päinvastoin, minulla on se käsitys, julkisuuden perusteella syntynyt, että Maahanmuuttoviraston ratkaisut ja linjaukset ovat aika lailla hyvin pysyneet myös valitusasteessa. Toisin sanoen järjestelmämme ei ole sellainen, että nopeas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

ti huiskitaan Maahanmuuttovirastossa päätöksiä ja hallinto-oikeudessa virheet korjataan, vaan järjestelmämme on sellainen, niin kuin sen pitääkin olla, että Maahanmuuttovirastossa pyritään aina oikeaan lopputulokseen mutta hakijalla on oikeusturvansa mukaisesti oikeus hakea siihen muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

16.22 Leena Meri ps: Arvoisa herra puhemies! Noin vuosi sitten hallitus teki tämän maahanmuuttopoliittisen toimenpideohjelman, ja tämä on oikeastaan tietyllä lailla jatkumoa siitä. Jos ajatellaan näitä tuomioistuinprosesseja ja -kokoonpanoja ja -käsittelyaikoja, niin hallitushan antoi tuon hallituksen esityksen 32 viime vuonna, ja se tuli voimaan nyt tämän vuoden elokuussa — anteeksi, taisi olla hallituksen esitys 32/2016, joka tuli nyt elokuussa voimaan — jossa näitä ulkomaalaislain mukaisia valitusajkoja lyhennettiin niin, että kun aikaisemmin tuo valitusajka oli 30 päivää Maahanmuuttoviraston päätöksestä, sitä lyhennettiin 21 päivään. Samaten hallinto-oikeuden kokoonpanoa muutettiin. Pääsääntöhän on kolmejäseninen kokoonpano. Siellä on aina aikaisemminkin ollut poikkeussäännös pienemmille kokoonpanoille tietyissä asioissa, ja näitä ulkomaalaislain mukaisia valitusasioita voidaan nyt käsitellä kaksijäsenisessä kokoonpanossa ja tietyissä kiireellisissä asioissa myös yksijäsenisenä. Tämä on siinä mielessä jatkumoa. Tuohon samaan hallituksen esitykseen liittyi myös oikeusavun rajoittaminen turvapaikkapuhuttelussa. Elikkä pääsääntöisesti täysi-ikäiset ihmiset eivät saa kuin erityisestä syystä sinne turvapaikkapuhutteluun oikeusapua, poikkeuksena ovat alaikäiset. Näistä käytiin silloin pitkälinen keskustelu perustuslakivaliokunnassa ja siihen jouduttiin tekemään perustuslain rajoittamia muutoksia.

Lisäksi, jos ajatellaan tätä kokonaisuutta, että näitä hajautetaan nyt useampaan hallinto-oikeuteen, se on erittäin hyvä, jos ajatellaan tuommoista 10 000:n juttumäärää — siellä pitäisi käsitellä muitakin asioita. Siinä vaarantuu muidenkin oikeusturva, jos tuomioistuin ruuhkautuu valtavasti. Jos perustuslaki kuitenkin edellyttää, että asiat tulee asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä saada käsitellyksi toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai viranomaisessa, ei voi olla niin, että yksi jutturyhmä kiireellisenä menee kaikkien ohi. Jokaisen juttu on omalle kohdalle sattuaan ihan yhtä tärkeä. Olen itse toiminut myös oikeusavustajana yksityisessä yrityksessä, omassa toimistossani ja asianajotoimistossa oikeusavustajana, ja hyvinkin pieni juttu tuntuu ihmiselle tosi tärkeältä, ja se on kauheata, jos joutuu odottamaan ruuhkien vuoksi. Erittäin hyvä, että jaamme tätä taakkaa.

Ja kun tässä nyt tulivat edustaja Laukkasen puheenvuorossa esille lainvoimaiset tuomiot ja karkotus, niin minä siitä asiasta sanon muutaman sanan. Muutaman kerran olen tuolla sosiaalisessa mediassa keskustellut asiasta. Lauantaina uutisissa oli semmoinen juttu Ylellä, että pohdittiin näitä paperittomien palveluja jatkossa. Minulle itselleni tulee semmoinen käsitys, että ainakaan silloin enää, kun on lainvoimainen tuomio ja päätös olemassa siitä, että et ole saanut oleskelulupaa ja sinut karkotetaan — molemmat ovat lainvoimaisia — meidän ei tulisi keskustella pitkällä aikavälillä siitä, minkälaisia palveluita me ryhdymme järjestämään ihmiselle. Meidän pitäisi ruveta miettimään sitä, miten nämä ihmiset noudattavat meidän lainvoimaisia päätöksiä, koska se rapauttaa myös tavallisen ihmisen näkemystä: miksi hänen pitää noudattaa lainvoimaisia päätöksiä, eihän niitä kaikkien tarvitse noudattaa? Ymmärrän toki sen, että asianmukaisesti järjestetään majoitustilat ja esimerkiksi akuutti terveydenhoito ja ruokailu siksi aikaa, kun saadaan tämä palautusprosessi tehtyä, mutta ei voi olla niin, että me luomme tänne ikään kuin semmoisen järjestelmän, että ihminen vain valitsee, että minä en noudata näitä päätöksiä ja sillä selvä. Tulee joskus mieleen, että vedämmekö me sitten rastit yli koko Suomen lakikirjan, että on ihmisiä, jotka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

valitsevat, mitä päätöksiä he noudattavat, ja osa ei noudata. Se ei ole kyllä yhdenvertaista, jos ajattelee sitä, että meillä on kuitenkin aika lainkuuliainen kansa, joka haluaa noudattaa lakia, ja ei se ainakaan sitä edesauta. Siinä mielessä toivoisin tästäkin vähän keskustelua täällä eduskunnassa. Ihmiset kokevat sen hyvin hämmäntävänä, että me tietyllä tavalla sallimme tämän, ja sitten eräissä kaupungeissa tietysti — oma kotikuntani Hyvinkää ei ole tällaisia esityksiä tehnyt — on kannettu hyvin laajaa huolta siitä, miten me nyt sitten jatkossa näille järjestämme tällaisia pysyviä palveluja.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: No niin, tässä on tarvetta ehkä pieneen debattiin.

16.27 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Meri nosti esiin tässä paperittomien terveydenhoidon. Muistutan, että Suomen Lääkäriliitto on lausunut siitä, että paperittomien terveydenhoito kuuluu heidän lääkärietiikkaansa ja se tulisi ottaa käyttöön ihan kaikkialla, varsinkin heikompiosaisten, kuten raskaana olevien naisten ja lasten, osalta. Helsingin on näyttänyt tässä hyvää esimerkkiä, ja nyt myös Espoon kaupunginhallituksessa on äänestetty asiasta valtuustoaloitteen pohjalta. Minä pidän tosi valitettavana sitä, että viime kaudella viime metreillä paperittomien terveydenhuoltoon liittyvä lakiesitys, hallituksen silloinen esitys, kaatui. Nyt viimeistään olisi aika korjata tämä puute ja hallituksen tuoda uusi esitys eduskunnalle.

16.28 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jatkan samasta asiasta, josta edustaja Karimäki aloitti. Eli kun puhumme paperittomien terveydenhuollosta, niin korostaisin, että myös meidän, joilla nämä paperit on, etu on se, että Suomeen ei esimerkiksi tule sellaisia tartuntatauteja, jotka voisivat olla meille kansanterveydellisesti uhka. Paperittomien terveydenhuolto siis toisin sanoen, kun se välttämättömmimmässä muodossa turvataan, turvaa meidän kansanterveyttämme, se turvaa meidän sisäistä turvallisuuttamme, ja se turvaa meidän suomalaistenkin mahdollisuuksia elää täällä säädylisesti. Se ei tarkoita sitä, että me synnyttäisimme jonkun uuden niin sanotun vetoimatekijän. Emme me tarjoa nykyiselläänkään Suomessa — ne lääkärit, jotka paperittomien terveydenhuoltoa tekevät, eivät tarjoa — niin sanotusti kaikkea mahdollista. Kysymys on aivan välttämättömmästä avusta. Ja se on myös meidän etumme — se turvaa meidän terveyttämme.

16.29 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Meri toivoi keskustelua niistä Suomesta kansainvälistä suojelua hakeneista henkilöistä, jotka ovat saaneet hakemukseensa lainvoimaisen kielteisen päätöksen ja jotka on lainvoimaisesti päätetty käännyttää Suomesta mutta jotka siitä huolimatta eivät suostu Suomesta poistumaan. He ilmoittavat, että he eivät halua Suomen lakia ja Suomen lainvoimaisia tuomioita noudattaa, ja he jäävät Suomeen lainvastaisesti.

Minun mielestäni on aivan selvää, että tällaisillekin henkilöille kuuluu aivan välttämätömin, kiireellinen terveydenhoito, samoin kuin heille kuuluu elämän suojelemiseksi tarvittava ravinto ja suoja pakkaselta, mutta aivan yhtä selvää on, että heillä ei voi olla oikeutta samanlaiseen sosiaaliturvaan kuin niillä, (Puhemies koputtaa) jotka ovat laillisesti maassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

16.30 Susanna Huovinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tosiaan odottanut joutuvani paperittomien terveydenhuoltoa koskevaan debattiin nyt tämän asian yhteydessä, mutta kun näin kävi, niin haluan puolustaa sitä työtä, jota viime kaudella aivan asianmukaisesti teimme tämän lakiesityksen pohjalta.

Täytyy muistaa, että tämä paperittomien joukko, josta tässä nyt puhutaan, sisältää hyvin erilaisia ihmisiä. Kaikki eivät ole samaa joukkoa, johon tässä edustaja Zyskowicz esimerkiksi omassa... (Ben Zyskowicz: Minä puhuin heistä, te saatte puhua muistakin!) — Aivan, mutta minä totesin, että muitakin sisältyy tähän. — Olen sitä mieltä, että on meidän perusihmisoikeuskäsityksen vastaista ajatella niin, että ihmisiä jätettäisiin heitteille, olipa heidän tilanteensa täällä Suomessa ollessa mikä hyvänsä ja olipa heillä mikä tahansa status. Plus: tässä on iso kustannuskysymys. Jokainen voi miettiä, paljonko halvemmaksi tulee perusterveydenhuollossa hoitaa sellaisia asioita kuin diabetes, joka on erittäin paha tauti, mikäli se päästetään pahaksi. Jos piipaa-autolla viedään (Puhemies koputtaa) tuohon Meilahteen, niin varmasti tulee kalliimmaksi.

16.31 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin lääkärin ajatukset siitä, mutta lainsäätäjän tehtävä on kuitenkin antaa ne reunaehdot. Me emme voi tietenkään kaataa lääkärin etiikan varaan ja hänen niskaansa sitä asiaa, vaan meidän tehtävämme on se täällä ratkaista.

Haluan muistuttaa kuitenkin siitä, mihin tuolla kansalaiskeskusteluissa törmää, kun täällä sanottiin, että ihmisiä ei voi jättää ulos: Meillä on valtavasti asunnottomia. Esimerkiksi Hyvinkäällä ja Helsingissä on tuotu tätä konttiasumista esille. Itse olen Hyvinkään Asuntomessuilla nähnyt tällaisen konttiasunnon, ja se oli erittäin toimiva ja kysytty malli. Tuntuu, että siihen suhtaudutaan vähän sillä tavalla, että neidän voivat mieluummin, nämä Suomen asunnottomat, olla kaduilla kuin konteissa. Muistetaan myös tämä aspekti siinä keskustelussa, että otetaan sitten yhdenvertaisesti kaikki mukaan. — Eipä minulla muuta.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ja nyt palataan puhujalistaan. (Silvia Modig: Palataanko aiheeseen?)

16.32 Susanna Huovinen sd: Arvoisa puhemies! — Tähän itse aiheeseen, jota lakiesitys koskee.

Ensinnäkin, arvoisa puhemies, ajattelen, että vaikka voi olla kyseessä aika tekninenkin muutos jonkun mielestä, niin olisin toivonut tietenkin, että esittelevä ministeri olisi voinut olla paikalla, kun näitä kysymyksiä tämän johdosta kuitenkin täällä nousee esille.

Haluan monien muiden tavoin korostaa sitä, että myös turvapaikanhakijoiden oikeusturva vaatii sitä, että ratkaisut kyetään tekemään mahdollisimman nopeasti, ja varmasti tämä hajauttaminen on yksi tapa nyt nopeuttaa näitä prosesseja, joka on siis myös turvapaikanhakijoiden kannalta hyvä tavoite. Se, mihin haluan kiinnittää huomiota, on se, miten pysymme tämän osaamisen varmistamaan näissä eri hallinto-oikeuksissa, kun tämä hajauttaminen tehdään. Tässä lakiesityksessä on kyllä kuvattu sitä, että myös tätä koulutustarvetta tietyissä asioissa tulee olemaan.

Sitten kiinnitän vielä, puhemies, huomiota siihen, että täällä on todettu tästä voimaantulosta, että tätä pidetään varsin kiireellisenä, ja toivoisin, että valiokunta nyt omassa työssään voisi sitten harkita, pitäisikö tähän kohtaan ehkä vielä tehdä jokin muutos. Lisäksi täällä on myös hallinto-oikeuksien puolelta esitetty toive siitä, että sellaiset jutut, jotka ovat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

hyvin pitkälle valmisteltuja ja tietyssä paikassa, vietäisiin siellä samassa paikassa loppuun eikä lähdetäisi poukkoilemaan niiden asioiden kanssa edestakaisin.

Puhemies! Sitten haluan vielä muistuttaa siitä, aivan kuten edustaja Laukkanen täällä jo totesi, että kyllä tässä tietenkin vastuuta on myös päätöksen tekevällä viranomaisella, tässä tapauksessa Maahanmuuttovirastolla, miten nämä päätökset esitetään siten, että myös hakijat ymmärtävät ne perustelut, joihin niissä viitataan.

16.34 Teuvo Hakkarainen ps: Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä pyritään siihen, että jatkossa kansainvälistä suojelua koskevia valituksia käsiteltäisiin Helsingin lisäksi myös Itä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Turun hallinto-oikeuksissa, kun ensiasteen päätöksentekijän eli Maahanmuuttoviraston päätös ei tyydytä. Se turvapaikkaturistien tulva, jonka viime vuonna valitettavasti taakaksemme ja riesaksemme saimme, olisi pitänyt Dublin-sopimuksen nojalla pysäyttää rajoille. Oli vakava ja kallis virhe päästää Suomeen divisioonatolkulla ihmisiä, enimmäkseen nuoria miehiä, jotka tulivat miehittämään tätä maata, joista emme tiedä juuri mitään ja joilla ei ole oikeutta maassamme oleskella. Valtaosa ei ole oikeutettu turvapaikkaan, mutta siirtolaisiksikaan heitä on vaikea kutsua, koska siirtolaiset lähtevät tekemään työtä, siirtolaisilla on halua ja kykyä työntekoon.

Arvoisa puhemies! Viime vuosina Helsingin hallinto-oikeuteen on saapunut noin 1 100—1 200 valitusta, jotka koskevat kansainvälistä suojelua. Tänä vuonna valituksia on tehtailtu jo liki 8 000 ja vuoden loppuun mennessä ollaan lähempänä 10 000:ta. Tämän esityksen perusteluissa lukee, että valitusmääriä koskevien ennusteiden perusteella ulkomaalaisasioiden määrä Helsingin hallinto-oikeudessa on muodostumassa valtaosaksi tuomioistuimen koko asiakasmäärästä. Näkisin, että tämä on suorastaan hätkähdyttävä ennuste. Siis jatkossa ulkomaalaisasiat vievät valtaosan Helsingin hallinto-oikeuden kaikista asiämääristä. Kun kyseessä on suomalainen oikeuslaitos, eikö sen tulisi palvella ensisijaisesti meitä suomalaisia, hoitaa ja käsitellä meidän asioitamme? Onko nyt käymässä niin, että kun ulkomaalaisasiat ruuhkauttavat ja kuormittavat kohtuuttomasti oikeus- ja muitakin järjestelmiämme, kantaväestö saa odotella ties miten pitkään?

Arvoisa puhemies! Perusteluissa todetaan, että käsittelyaikojen kasvua on turvapaikanhakijoiden oikeusturvan ja ratkaisutoiminnan sujuvuuden vuoksi pyrittävä hillitsemään. Se tärkeä syy, miksi käsittelyaikojen kasvua on hillittävä, on raha. Mitä pidempään nämä ihmiset täällä maleksivat, sen kalliimmaksi se käy suomalaisen veronmaksajan kukkarolle. Esitys on sikäli hyvä, että neljä hallinto-oikeutta varmasti saa tehtyä rivakammin päätöksiä kuin yksi, ja toivottavasti ne ovat enimmäkseen kielteisiä. Itse olisin valmis kieltämään valittamisen kokonaan, eli Maahanmuuttoviraston päätös olisi lopullinen ilman valitusoikeutta.

Arvoisa puhemies! Australia täällä mainittiin, muun muassa Huhtasaari mainitsi. Australia ja Uusi-Seelanti eivät päästä turvapaikkaturistien paatteja maaperälleen. Paatit ohjataan Naurun saarelle ja Papua-Uuteen-Guineaan, ja siellä olevilla leireillä tulijat odottelevat, kunnes heidän paperiasiansa on käsitelty. Samankaltainen malli tulisi myös EU:n ottaa kiireesti käyttöön. — Kiitos.

16.38 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys, jossa eduskunta on muuttamassa ulkomaalaislakia niin, että näitä valituksia maahanmuuttoasioissa voitaisiin käsitellä muuallakin kuin Helsingin hallinto-oikeudessa, on aivan hyvä ja perusteltu. Lisäksi tulisivat mukaan asioita käsittelemään Itä-Suomen hallin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

to-oikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus sekä Turun hallinto-oikeus. On hyvä, että tätä käsittelypohjaa laajennetaan, että tuomioistuimia on enemmän käsittelemässä näitä valituksia, jotka maahantulopäätöksistä on annettu viranomaisen toimesta.

Suomalaiseen oikeuskäytäntöönhan kuuluu lainkäyttö, ja myös tuomioistuinkäytäntöön kuuluu jo perustuslain mukaan, että jokaisella tässä maassa olevalla on oikeus saada omaa asiaansa koskeva viranomaispäätös kohtuullisessa ajassa, valittaa siitä päätöksestä ja saada siitäkin asiasta tuomio, joka on sitten aikanaan lainvoimainen, ja myös sekin tuomio kohtuullisessa ajassa. Suomihan on saanut ihmisoikeustuomioistuimessa monia langettavia päätöksiä siitä, että meillä jutut venyvät aivan kohtuuttoman pitkiksi. Joku saattaa sille hymähtää. Ei liity tähän nyt käsiteltävään asiaan, mutta esimerkiksi joissakin asioissa, ympäristölupa-asioissa, vaikka turpeennostoluvat ovat viipyneet jopa 8—9 vuotta. Eihän se voi olla oikeuskäytännön mukaista eikä ihmisarvon mukaista, että joutuu päätöstä odottamaan noin pitkään. Sama koskee näitä maassaoleskeluasioita: kun ihminen saa päätöksen ja jos valittaa siitä päätöksestä, niin kyllä siitä pitää kohtuullisessa ajassa päätös tulla. Ja kun edustaja Zyskowiec mainitsi niistä tapauksista, joissa ihminen on saanut kielteisen päätöksen maahantuloluvulle ja näin ollen hänet joudutaan maasta poistamaan, niin on itsestään selvää, että kun tuomioistuin on lopullisen päätöksen antanut asiassa, niin silloin pitää myös viranomaisen toimia niin, että päätös pannaan täytäntöön. Se on itsestään selvä. Itsenäinen kansakunta suojautuu omia lakejaan käyttämällä ja antamalla lainsäädännöstä tuomioita, joista voi sitten valittaa. Ja viimeisimmän valituksen jälkeen sitten pannaan tuomio täytäntöön.

On syytä muistaa kaikkien niiden ihmisten, jotka valittavat, että tässä ollaan tekemässä... Varmaan jokin ihminen tätäkin asiaa arvostelee, että näin toimitaan, mutta on syytä muistaa, että me olemme sitoutuneet oikeusvaltiona siihen, että Euroopan ihmisoikeussopimusta noudatetaan, samoin YK:ssa määritellyjä periaatteita, miten ihmisiä tulee kohdella, miten tuomioistuimet toimivat ja niin edelleen. Me olemme sitoutuneet niihin päätöksiin, ja sen mukaan meidän tulee toimia.

On muistettava, että kun 2015 tähän maahan tuli yli 30 000 ulkomaalaista ihmistä, joiden asioita ruvettiin viranomaisissa käsittelemään, ja näiden viranomaiskäsittelyjen jälkeen tietenkin tuli tämä valitusmenettely ja sitten tuomioistuimet antavat näistä päätöksiä, niin on myös näiden ihmisten kannalta aivan oikein, että saadaan tähän käsittelyyn nopeutta ja lainvoimaiset päätökset syntymään kohtuullisessa ajassa.

Se on totta, että emme koskaan tässä maassa pääse, emmekä myöskään Suomen eduskunnassa tule pääsemään, yhteisymmärrykseen siitä, mikä on se oikea aikataulu, toimimmeko riittävän ripeästi vai menevätkö jutut liian pitkiksi. Ikinä ei päästä tästä yhteisymmärrykseen. Tärkeää on se, että se kohtuullinen aika saavutetaan ja sitten ne tuomiot, olkoot ne mitä tahansa, pannaan myös täytäntöön. Jos joku vielä kuvittelee tänä päivänä, että tämä käsittelyssä oleva hallituksen esitys ratkaisisi asioita pitkälle tulevaisuuteen, on todennäköisesti väärässä, koska kukaan ei tiedä, mitä maailmalla tapahtuu esimerkiksi viiden vuoden kuluttua. Meillä on valtava määrä kriisipesäkkeitä ympäri maailmaa tällä hetkellä, ja emme tiedä, mitä siellä tapahtuu, mikä on pakolaistilanne vaikka viiden vuoden kuluttua.

Mutta joka tapauksessa on tärkeää, että omat asiamme hoidamme kunnolla, maahan tulevat ihmiset saavat laillisen päätöksen viranomaisilta ja sitten on se valituskierron sen jälkeen. Sillä suojaamme myös tätä suomalaista yhteiskuntaa niin, että meidän oikeusjärjestelmä toimii, viranomaiset toteuttavat tehtäviään niin kuin Suomen laissa sanotaan. Ennen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

kaikkea se luo myös pohjan sille, että annamme sillä jämäkällä toiminnalla myös viestin tästä maasta ulospäin, että Suomi toimii oikeusvaltioperiaatteiden mukaan, kunnioittaa Euroopan ihmisoikeussopimusta ja YK:n päätöslauselmia. Muuta tietähän meillä ei voi olla, koska kaikki muu aiheuttaa sitten meille itsellemme ongelmia ja luo epävarman tilanteen, ja siitä ei hyödy kukaan.

16.43 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa herra puhemies! Oikeuslaitoksen toiminnan tehostaminen ja järkevöittäminen on varmasti tarpeellista, ja sitä kannattaa tehdä myös silloin, kun ulkomaalaisasioista on kyse. Täällä on kiinnitetty huomiota siihen, että on ikävää joutua odottamaan päätöksiä ruuhkautuneissa oikeuslaitoksissa, ja se on aivan totta, niinhan se on. Sanoisin myös kuitenkin, että on ehkä vielä ikävämpää joutua palaamaan maahan, jossa kohtaa kidutuksen ja kuoleman jopa.

Helsingin Sanomat julkaisi tänään ansiokkaan artikkelin siitä, mitä Suomesta Irakiin palanneille eräille nuorille miehille oli tapahtunut. Osaa heistä oli kidutettu, muutama oli kuollutkin. Tämä oli vain pintaraapaisu siitä, mitä tapahtuu, kun me sovellamme vuoden 2016 Suomen ulkomaalaispolitiikkaa.

Irakhan on sellainen maa, että se ei ole Syyrian tavoin täydessä sodassa, ja sikäli se on osittain vähän harmaalla alueella, kun katsomme kansainvälisen suojelun perusteita, mutta tilanne ei ole siellä paljon Syyriaa ruusuisempi, sillä YK:n mukaan pelkästään lokakuussa Irakissa kuoli väkivaltaisesti yli 1 100 siviiliä. Toinen sivusto, Iraq Body Count, raportoi luvun olevan tuplasti suurempi. Tänä vuonna tässä Suomen turvalliseksi luokittelemassa maassa on kuollut yli 14 000 siviiliä väkivallan kohteina — 14 000 siviiliä.

Toisin sanoen, kun me pohdimme täällä sitä, että ulkomaalaislait täytyy saada sellaiseen kuntoon, että meidän järjestelmämme ja byrokratiamme toimii mahdollisimman tehokkaasti, niin toivon, että me muistaisimme myös, että kysymys on paljon merkittävämmästä ja suuremmasta kansainvälisestä kysymyksestä kuin se, mikä täällä salissa usein tulee esiin.

Ratkaisuhan näihin kansainvälisiin ongelmiin olisi esimerkiksi ylikansallinen sitova päätöksenteko, mutta siihenkään Suomi ei ole halunnut lähteä mukaan hyvän sään aikana kirjoitetun hallitusohjelman vapaaehtoisuuskirjauksen vuoksi. Toivottavasti tämän lain kaltaisia pragmaattisia (Puhemies koputtaa) uudistuksia tehdään eikä pelkästään tylyttäviä uudistuksia.

16.46 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Huovinen kiinnitti huomiota siihen, että päätöksiä tekevillä viranomaisilla on velvollisuus laadukkaisiin päätöksiin ja siihen, että asianosaiset ymmärtävät päätösten perusteet. Näin luonnollisesti on, ja näin myös Maahanmuuttovirasto toimii. Se, että käytännössä jokaisesta kielteisestä päätöksestä valitetaan hallinto-oikeuteen, ei kerro siitä, että ne päätökset olisivat laadullisesti huonoja tai perustelut huonosti kirjoitettuja, vaan se kertoo siitä, että on inhimillisesti täysin ymmärrettävää ja luonnollista, että kielteisistä päätöksistä valitetaan, koska siinä ei ole mitään kustannusriskiä tällä valittajalla ja hänellä on vain voitettavaa eli hän ei voi sillä valittamisella menettää mitään. Tämä pitää ymmärtää ja antaa tunnustus Maahanmuuttovirastolle siitä, että se hyvin vaikeissa olosuhteissa on suoriutunut hyvin työstään.

Mitä sitten tulee näihin laittomasti maassa oleviin ulkomaiden kansalaisiin — puhun, edustaja Huovinen, juuri heistä — niin kyseessä on siis tilanne, jossa henkilö on saanut lainvoimaisen kielteisen päätöksen, hänellä ei ole mitään lakiin perustuvaa oikeutta oles-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

kella Suomessa, päinvastoin hänellä on voimassa oleva käännättämisspätös, mutta hän ei suostu maasta lähtemään. Ketään ei Suomen kaltaisessa sivistysvaltiossa pidä eikä voi jättää heitteille. Sen takia kaikille ihmisille kuuluu tarvittaessa kiireellinen terveydenhoito ja tarvittaessa kuuluu elämää suojeleva ravinnonsaanti ja myös suoja pakkaselta. Mutta kuvitelma siitä, että meillä olisi velvollisuus näille laittomasti maassa oleville antaa sama sosiaaliturva kuin maassa (Puhemies koputtaa) laillisesti oleville, on täysin virheellinen.

16.48 Kimmo Kivelä ps: Puhemies! Kysymyksessä on äärimmäisen selkeä esitys, joka reagoi nykytilanteeseen. Kysymyksessä on asioitten järkevöittämiseen tähtäävä linja. On totta, että jos kaikki olisi keskitetty Helsingin hallinto-oikeuteen, niin esimerkiksi tilakustannuksia olisi vähemmän, mutta sitten myös se osaaminen ja painotus keskittyisi Helsinkiin, ja on hyvä, että tätä osaamista ja painotusta hajautetaan, ettei Helsinki tule siihen tilanteeseen, että se käytännössä käsittelee vain tähän problematiikkaan liittyviä kysymyksiä. Kaiken kaikkiaan esitys parantaa oikeusturvaa ja on myös linjassa kansainvälisten sopimusten kanssa. Ei ole tarkoituksenmukaista perustaa tätä varten mitään erityistuomioistuinta.

Arvoisa puhemies! En kyllä tässä yhteydessä malta olla sanomatta, kun kerran nostettiin tämä paperittomien kysymys tässä esille, että kyllä se, että tämä esitys ei tullut hyväksytyksi, on yksi viime eduskuntakauden asioita, joista voi perustellusti olla ylpeä. Totta kai on selvää, että jokainen tarvitsee välttämättömimmän hoidon ja mikään ei mene lääkärin etiikan yli, kun lääkärin tehtävä on suojella elämää kaikissa olosuhteissa, mutta kuitenkin, niin kuin edustaja Zyskowicz ansiokkaasti sanoi, ei voida lähteä siihen, että kaikki olisivat samanlaisen sosiaaliturvan piirissä.

16.50 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Meri mainitsi, tämä lakiesitys kansainvälistä suojelua koskevien valitusten käsittelyn hajauttamiseksi neljään hallinto-oikeuteen on tosiaan eräs askel pitkässä sarjassa hallituksen tekemiä maahanmuuttopoliittisia uudistuksia turvapaikkapäätöskäsittelyn järkevöittämiseksi. Jo aiemmin tänä vuonna hyväksytyn esityksen mukaisesti hallinto-oikeuksien kokoonpanoja pienennettiin kaksijäsenisiksi ulkomaalaislaissa tarkoitetuissa valitusasioissa, ja lisäksi on muun muassa lyhennetty valituskentekoajoja.

Kuten talousarviokäsittelyjen yhteydessä on käynyt useaan otteeseen ilmi, maahanmuutosta aiheutuvat kustannukset ovat moninkertaistuneet viime syksynä vallinneen maahanmuuttokriisin myötä ja sen jälkeen ja ovat nyt vähintään miljardin euron suuruusluokassa. Todennäköisesti ne ovat selvästi tätä suurempia. Tälläkin esityksellä arvioidaan saatavaksi vähintään kymmenien miljoonien eurojen suuruusluokassa olevat säästöt, mitä pidän erittäin hyvänä asiana, ja näin voidaan pienentää myös valtiontalouden alijäämää — alijäämää, josta olen itsekin, monen muun edustajan kanssa, ollut tässäkin salissa hyvin huolestunut.

Arvoisa puhemies! Edustaja Meri nosti aiemmin keskusteluun myös sen, että Suomen lakeja tulee noudattaa ja se koskee myös lainvoimaisia karkotuspäätöksiä. Olen täysin samoilla linjoilla edustaja Meren kanssa. Myös omasta mielestäni lainkuuliaisuudesta ja sen ylläpidosta tulee ehdottomasti kantaa huolta ja siihen tulee kiinnittää jatkossa voimakasta huomiota.

Olen myös samoilla linjoilla salissa tänään puhuneiden perussuomalaisten edustajien kanssa siitä, että maahanmuuttopolitiikkamme kaipaa edelleen tiivistämistä. Sveitsin ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

Australian mallit on tänään mainittu positiivisessa hengessä, ja niiden (Puhemies koputtaa) harjoittama politiikka on myös käytännössä mielestäni oikeaa.

16.52 Anders Adlercreutz r: Värderade talman! Edustaja Hakkarainen kertoi tuossa omista uudistussuunnitelmistaan meidän oikeuslaitoksen ja -käytännön suhteen. Toivottavasti ryhmä ei jaa näitä käsityksiä.

Tässä on puhuttu tuomio-istuinten ruuhkautumisesta. No, mistä tämä johtuu? Hallintovaliokunta oli Välimeren alueella matkalla tässä jokin aika sitten, ja siellä keskustelimme Euroopan unionin turvapaikkaviraston edustajan kanssa, joka näytti meille, mikä on irakilaisien turvapaikanhakijoiden hyväksymisprosentti Euroopassa yleensä, yli 50 prosenttia, ja mikä se on Suomessa, alle 15. Kiusallisina jouduimme toteamaan tämän siellä, eikä meillä ollut selitystä siihen asiaan. Tätä ihmetellään paitsi Suomessa myöskin muualla Euroopassa. Eli jos ihmetellään, miksi näitä valituksia on niin paljon, niin ehkä olisi syytä katsoa tätä koko päätösprosessia. Arvioidaanko näitä asioita oikein, vai onko kenties poliittista ohjausta tämän hyvin suuren muutoksen takia? Se on vuodessa tippunut 80:stä 15 prosenttiin.

Edustaja Zyskowiec sanoi tuossa, että kun valittaa, ei voi mitään menettää. Tänään, muun muassa, olemme lukeneet lehdestä, että ellei valita, niin voi menettää vielä paljon enemmän. Ei näistä huvikseen valiteta. Iso osa näistä on todellisen turvapaikan tarpeessa. He tarvitsevat suojaa, ja se meidän olisi syytä nähdä.

16.53 Susanna Huovinen sd: Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä noihin edustaja Adlercreutzin näkemyksiin.

Haluan vielä palata myös tähän päätöksentekoprosessiin, Maahanmuuttoviraston päätöksiin. Se on aivan selvää, että Maahanmuuttovirastossa on jouduttu tämän kriisin johdosta erittäin suuren urakan eteen. On totta, että monista tilanteista tämä meidän hyvä järjestelmämme on pystynyt suoriutumaan tässäkin kriisissä hienolla tavalla. Mutta esimerkiksi Maahanmuuttoviraston sisältä tulleisiin viesteihin — joissa on sanottu, että päätöksiä pitää tehdä liian kovalla tahdilla, liian suurella työkuormalla, ja vielä on ikään kuin annettu ymmärtää, millaisia päätöksiä tulee tehdä — emme me myöskään voi, kai — mielestäni emme voi — suhtautua kovinkaan yliolkaisesti, vaan kyllä nämäkin viestit täytyy ottaa tässä salissa aika vakavasti ja katsoa myös tuota tilastoa vähän Euroopan laajuisesti.

Puhemies! Sitten haluan sanoa, että minua kyllä häiritsee tässä aina, kun puhumme tästä maahanmuutosta, että siinä tulee vähän semmoinen olo, että kovasti on ohjeita annettavana ja pitäisi sitä ja tätä ja viime syksynä olisi pitänyt sitä ja tätä tehdä toisin, mutta sitten kovin vähän kuulee, puhemies, sitä arviota, että mitä olisi pitänyt tehdä. Täällä esitetään, että ei olisi pitänyt päästää näitä ihmisiä tänne meille. Mikä se vaihtoehto olisi ollut? (Teuvo Hakkarainen: Noudattaa sopimuksia!) — Niin. Eli jos sopimuksia noudatetaan, niin silloin edustaja Hakkaraisen mallissa me olisimme joutuneet tekemään erittäin vakavia arvovalintoja sen suhteen, kuulummeko tähän eurooppalaiseen yhteisöön ollenkaan. Ja tämä on kyllä niin vakava paikka, että toivoisin, että hallituspuolueiden edustajat sitten, jos esitetään tällaisia arvioita, esittäisivät ne rohkeasti ja kertoisivat, että sehän tarkoittaa sitten irtautumista tästä eurooppalaisesta arvoyhteisöstä, (Puhemies koputtaa) mikä olisi vientivetoiselle Suomelle katastrofi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

16.56 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Tuomioistuinten ruuhkautuminen ja asioiden käsittelyn pitkittyminen on todella iso ongelma kaikille, niin kantaväestöä kuin turvapaikanhakijoita ajatellen. On hyvä, että hallituksen esityksen mukaan hajautetaan kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittelyä. Minusta se on järkevää.

Resurssit tulee käyttää oikein ja tehokkaasti. Ajattelen, että siinä missä turvapaikan saaneiden tehokas kotouttaminen on tärkeää, niin siinä rinnalla mielestäni varsinkin rikollis-, Isis- tai muun sellaisen taustan omaavien, kielteisen päätöksen saaneiden nopea maasta poistaminen on tärkeää. Mielestäni ei ole oikein, että tällaiset henkilöt voivat jäädä valitusprosessin turvin vielä maahan. Eli: tehokas, nykyistä tehokkaampi kotouttaminen heille, jotka sitä haluavat, toisin sanoen kaikille, jotka ovat saaneet turvapaikan.

Tähän liittyen sanottakoon, että jossakin vaiheessa hämmästelinkin, kun puhuttiin kotouttamisesta: En muista, oliko se kaksi vai neljä tuntia viikossa opiskelua, jota olisi näille turvapaikan saaneille, mutta ajattelisin, että jos ruvetaan miettimään kielen opiskelua tai kulttuurin opiskelua, niin jokaisen turvapaikanhakijan tulisi käyttää vähintäänkin neljä tuntia päivässä tällaisiin asioihin, kielen oppimiseen, kulttuurin opettelemiseen ja niin edelleen. Eli tehostamista tässä kotouttamisasiassa varmasti on.

Mutta siinä rinnalla on annettava välttämätön, tarpeellinen hoito tietysti kaikille tarvitseville, olipa papereita tai ei, tokihan tämä on inhimillisesti ajattelevan lääkärin näkökanta. Mutta siinä rinnalla: nopea maasta poistaminen rikollistaustaisille kielteisen päätöksen saaneille. Mielestäni tämäntyyppiset linjaukset ovat tehokasta resurssien käyttöä.

16.58 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On aivan välttämätöntä, että Suomi noudattaa kaikkia kansainvälisiä sopimuksia ja sitten näiden pohjalta luo sen oman oikeuskäytännön, millä asioita käsitellään. Ei saa mennä sellaiseen tilanteeseen, jossa suomalainen oikeuskäytäntö jotenkin loukkaisi ihmisoikeuksia. Mutta me olemme pieni kansakunta, ja meidän pitää pitää se oma linjamme niin, että säädämme itse lait, tuomioistuin käsittelee valitukset ja sen jälkeen tuomiot pannaan täytäntöön. Maahan ei saa syntyä sellaista tilannetta, että joku kuvittelee, että Suomi on tällainen valtio, jonka rajat ovat ikään kuin auki. Meillä on pidettävä huoli siitä, että myös tämän maan järjestelmät pysyvät kunnossa ja ennen kaikkea päätökset tulevat napakasti ja ajallaan.

Meillä on huolestuttava linjaus suomalaisessa oikeuskäytännössä — en tarkoita näitä oleskelulupa-asioita vaan yleensäkin tätä suomalaisen yhteiskunnan tuomioistuinmenettelyä: Suomi on menossa hallinto-oikeusyhteiskunnaksi. Meillä saa valittaa kohtapuolin lähes kaikista mahdollisista asioista, asiat seisovat hallinto-oikeuksissa. Vaikka eduskunnassa säädetäänkin satoja lakeja per vuosi, niin sitten näiden seurauksena hallinto-oikeuksiin ruuhkautuu valtava määrä juttuja, ja itse yhteiskunnallinen kehityshän ei pääse liikkeelle. Yksi tai kaksi känkkäränkkää per kunta riittää pysäyttämään kaikki mahdolliset hankkeet kaavoituksesta lähtien. Tämä on sellainen ilmiö, johon Suomen eduskunnan tulisi minun mielestäni puuttua kovalla kädellä, koska eihän se voi olla niin eikä ole demokratiaa, että yksi tai kaksi känkkäränkkää pysäyttää koko systeemin, vaikka 98 tai 99 prosenttia kuntalaisista tai kaupunkilaisista haluaa jotain muuta. Ei se ole demokratiaa, se on anarkiaa. Tämä ei varsinaisesti kuulu tähän oleskelulupa-asiaan, mutta nostin tämän esille, koska sellaista yhteiskuntaa kohti olemme koko ajan menneet. Valitusoikeuksia pitää olla, mutta niidenkin pitää olla kohtuullisessa suhteessa siihen, mikä asia on. Ihmisoikeusasioissa alkäämme tinkikö mistään, tehkäämme reilut ja oikeat päätökset ja niitä noudatettakoon.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

Sitten tämä, mitä edustaja Zyskowiec mainitsi paperittomien ihmisten auttamisesta: (Puhemies koputtaa) on inhimillinen velvollisuus auttaa ihmistä, mutta nimenomaan niin, että Suomen lakien mukaan edetään.

17.00 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ulkomaalaislain muutokseksi tehdään sellainen muutos, että kansainvälistä suojelua koskevien valitusasioiden käsittely hajautetaan Helsingin hallinto-oikeudesta lisäksi kolmeen muuhun hallinto-oikeuteen. Sinänsä itse tämä esitys on hyväksyttävissä, jotta käsittelyaikoja saadaan nopeutettua, mutta taustallahan on se, että Suomen tulisi tarkastella palautuspolitiikkaa uudestaan ja humanimmasta näkökulmasta. Edustaja Parviainen tuossa edellä hyvin kuvasi sitä tilannetta, että Suomesta on todellakin palautettu Irakiin ihmisiä ja heidät on sitten siellä pahoinpidelty, jopa surmattu.

Nyt kun maailmaa on kohdannut Syyrian sota ja valtava pakolaiskriisi, niin komissio on tuonut käsittelyyn uusia lähestymiskulmia, kuten sen, että EU-maat osallistuisivat solidarisesti yhteiseen taakanjakoon, sovittaisiin yhteisistä kiintiöistä. Tämä olisi koko Euroopan mutta myös Suomenkin etu. Täytyy muistaa, että kansainvälisten sopimusten mukaan ihmisillä on oikeus paeta vainoa ja sotaa ja hakea turvaa. Ihmisillä on oikeus hakeutua Eurooppaan turvaan.

On todella valitettavaa, että hallitus on lähtenyt sille tielle, että lasten ja naisten turvaan pääsyä vaikeutetaan, perheenyhdistämistä vaikeutetaan, ansaintarajoja on nostettu kohtuuttoman korkeiksi. Myös EU—Turkki-sopimuksesta on käyty suuressa valiokunnassa laaja kuuleminen, ja täytyy sanoa, että Turkin ihmisoikeustilanne on niin heikolla tolalla, että me emme voi sysätä turvapaikanhakijoista ja pakolaisista (Puhemies koputtaa) huolehtimista Turkin harteille.

17.02 Outi Mäkelä kok: Arvoisa puhemies! Tosiaan vuodesta 98 lähtien on nämä turvapaikka-asiat ja -käsittelyt keskitetty Helsinkiin. Kun turvapaikkaa hakevalla henkilöllä ei kotikuntaa Suomessa ole, niin ei ole ollut perusteltuakaan, että esimerkiksi tämän sijaintipaikan mukaisesti nämä käsittelyt menisivät, eikä jatkossakaan ole tarkoituksenmukaista toimia niin, mutta hajauttamista eri tuomioistuimiin kyllä kannattaa tämän esityksen mukaisesti toteuttaa.

Tällähän on monenlaisia vaikutuksia. Näiden suojelua hakevien kannalta on tärkeää, että päätökset tulevat mahdollisimman nopeasti, ja käsittelyajoilla on suora vaikutus turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan. Hajauttaminen vähentäisi myöskin näitä ruuhkia, joita on kasautunut merkittävästi Helsinkiin, ja tällä huolehdittaisiin muutoksenhakijan oikeusturvasta siinäkin mielessä, että asioiden käsittelyyn osallistuisi riittävän kokeneita tuomareita, joilla on vankkaa kokemusta hallintolain käytännöstä ja ulkomaalaisasioista. Tämä tietysti johtuu osittain siitäkin, että Helsinkiin on jouduttu rekrytoimaan nyt paljon uusia ihmisiä, ja hajauttaminen takaisi sen, että olisi pitempään toimessa olleita ihmisiä näitä asioita käsittelemässä. Valitusten määränhän on odotettu kasvavan, ja tänä vuonna odotetaan, että tulee noin 10 000 valitusta, joista ehditään käsitellä 3 000. 7 000 siirtyisi siis ensi vuodelle, ja ensi vuonna odotetaan, että tulee lisäksi 7 000 uutta.

Lausunnot tämän esityksen osalta ovat olleet hyvin myönteisiä. Kukaan lausunnonantajista ei ole vastustanut asioiden hajauttamista, ainoastaan resursseihin ja koulutukseen on kiinnitetty huomiota. (Puhemies koputtaa) Tärkeää onkin, että ne turvataan tässä hallituksen esityksen eteenpäinmenossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

17.04 **Leena Meri ps:** Arvoisa herra puhemies! Täällä kun olen kuunnellut muutamia puheenvuoroja, niin on tullut ihan sellainen tunne, että Suomen lainsäätäjä on nyt tehnyt lähes ihmisoikeussopimuksen vastaisia lakeja ja päätökset Migrissäkin ovat vähän kyseenalaisia. Minä en nyt ihan tälle linjalle lähtisi.

Samaten mietin sitä, kun SDP ilmoitti tuossa, että vaihtoehtoja puuttuu, ja on vähän semmoinen paheksuva ilmapiiri, kun tästä maahanmuutosta keskustellaan: nämä perussuomalaiset, kun ne tämmöisiä puhuvat... Mutta minä muistutan kaikille mieliin, että esimerkiksi presidentti Niinistö otti tuossa kevään korvalla rohkeasti keskusteluun tämän asian. Muistatte varmaan valtiopäivien avajaiset, missä hän totesi pakolaisuudesta ja näistä haasteista. Minusta Niinistö puhui aika rohkeasti, kun hän totesi: "Käytännössä se toteutuu niin, että jokainen, joka osaa sanoa sanan 'asylum', turvapaikka, pääsee Eurooppaan ja Suomeen." Jatkuu edelleen: "Eurooppa ei pitkään enää kestä hallitsematonta kansainvaellusta." Edelleen Niinistö toteaa: "Eurooppa hakee tasapainon ratkaisua. Nyt monet hallitukset tekevät sitä omin päin, ja vain kohdaltaan tai uhitellakseen tai pelotellakseen. Jossain vaiheessa jonkun on tunnustettava, että emme kykene, juuri tässä ja nyt, täyttämään kaikkia kansainvälisten sopimusten velvoitteita." Sopimukset maailmassa ovat myös muutettavissa — ei tarkoita sitä, että kun me olemme 50-luvulla jonkun tehneet, niin se on näin ja sillä selvä. Totta kai maailma muuttuu, joudutaan miettimään järkeviä ratkaisuja. Tilanne on kuitenkin se, että me emme ole pystyneet ratkaisemaan sitä, että sieltä tulee myös parempaa elämää hakevia näiden todellisessa hädässä olevien mukana, ja se on meille juuri se turha kustannus siinä, koska he eivät saa sitä turvapaikkaa. Ja minä en nyt ainakaan epäile, että meillä joku virkakoneisto on niin huono, että se tekee lähes laittomia päätöksiä.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Edustaja Hakkarainen. — Puheenvuoroja voi varata P-painikkeella.

17.06 **Teuvo Hakkarainen ps:** Arvoisa puhemies! Kun nimi mainittiin, niin otin sitten puheenvuoron tuosta.

Edustaja Huovinen, me olemme yhteisessä Euroopassa nyt. Mutta mitä on tapahtunut täällä, kun on tällainen hallitsematon maahanmuutto ja niitten hyysääminen on jokaisen käsissä? Brexit tuli. Mitä tapahtui USA:ssa? Tuli Trump. Mitä tulee tapahtumaan esimerkiksi Ranskassa? (Markus Mustajärvi: Mitä tapahtui teidän EU-kritiikille?) — Niin, nimenomaan: EU-kritiikistä vielä sen verran, että voin vastata sinulle, että sinä et ollut mukana mutta muu vasemmisto oli allekirjoittamassa sen lainapaperin ja siitä vastataan niin kauan, siitä lainapaperista, kuin sitä lainaa on jäljellä. Siitä et pääse irti, vaikka olisi seuraavakin hallitus. (Markus Mustajärvi: Puhutaanpa seuraavassa asiassa EU:sta!) — Joo. — Mutta... (Leena Meri: Kenen puheenvuoro tämä on? — Hälinää — Puhemies koputtaa) — Minä vastasin tuossa tälle Markukselle.

Mutta tästä turvapaikkaturismista: Se on meidän suurin tulevaisuuden ongelma, jos sitä ei saada padottua. Ja nimenomaan siellä Australiassa on tehty oikeita päätöksiä: ei ole hukuneita eikä omassa maassa ongelmia näitten taholta. He ovat tehneet oikeat ratkaisut, ja ei siellä ole mitään epidemioita eikä muuta. Euroopalla on sama edessä, jos aikoo tästä selvitä.

17.08 **Sirpa Paatero sd:** Arvoisa herra puhemies! Lakiesitys on kannatettava siksi, että inhimillisesti ja kaikin puolin voidaan nopeuttaa näitten valitusten käsittelyä tällä keinolla,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

että jaetaan ne Helsingin hallinto-oikeudesta kolmeen muuhunkin hallinto-oikeuteen, Itä-Suomeen, Pohjois-Suomeen ja Turkuun.

Tähän valituskysymykseen, mistä tässä joku edustaja käytti puheenvuoron: Valitettavasti tässä tehtiin (Hälinää — Puhemies koputtaa) joku aika...

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Puheenvuoro on nyt edustaja Paaterolla. Pyydän, että viedään muut keskustelut salin ulkopuolelle.

Kiitos, puhemies. — Elikkä juuri hetki sitten muutettiin ulkomaalaislakia siltä osin, mitä vastaan äänestimme, että eri ihmisillä on erilainen valitusaika ja valitusmahdollisuus. Se oli tässä salissa hyvin surullista: voidaan erotella ihmisiä sen mukaan, missä on syntynyt, siinä, minkälainen valitusmahdollisuus näissä tapauksissa on. Mutta sitten kun se valitus on ollut mahdollista tehdä, niin olisi tärkeää, että se asiallisesti ja nopeasti käsitellään. Turvapaikanhakijoita on yhä edelleen tullut Eurooppaan yli miljoona tänäkin vuonna — vaikka he eivät ole tulleet tänne Suomeen asti, niin joka tapauksessa Eurooppaan on tullut. Poliittinen kriisi on yhä edelleen olemassa siellä Turkki—Kreikka—Syyria-akselilla, siitä ei päästä minnekään. Ja meillä on yhä edelleen siis ihmisiä, joiden asioita ei ole käsitelty ensimmäistäkään kertaa näissä vastaanottokeskuksissa, saatikka että olisi päästy siihen vaiheeseen, että mietitään, onko tarvetta valittaa vai ei. Ja meillä on itse asiassa iso ongelma yhä edelleenkin kotikuntapaikkojen osalta.

Mutta tähän lakiin liittyen: minulle jäi hämäräksi, että kun oletettavaa on kuitenkin, että meille on tullut tänä vuonna muistaakseni jotain 5 000 turvapaikanhakijaa, mikä on aika lailla toinen luku kuin 35 000 viime vuonna, niin miksi tätä lakia ei tehdä määräaikaisesti ja väliaikaisesti.

17.09 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Vielä haluaisin muistuttaa siitä, että vaikka tässä nyt hallintoa hajautetaan ja pyritään sillä tavalla alueellista oikeudenmukaisuutta lisäämään, niin ilman sitä, että tulee merkittävää resurssien lisäystä tuleville vuosille näille hallintoistuimille, ei tulla yhtään nopeammin käsittelemään näitä asioita.

17.10 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Meri paheksui puheenvuoroja, joita täällä oli käytetty viitaten siihen, minkälaista turvapaikka- ja ulkomaalaispolitiikkaa Suomessa tällä hetkellä tehdään. Ainakaan en usko, että kukaan meistä haluaa syyllistää niitä virkailijoita, jotka tekevät tätä vaikeaa työtä, mutta minä haluan kiinnittää huomiota siihen politiikan kokonaisuuteen, jota tässä maassa tehdään. Siihen liittyy myös tällaisia hallinto-oikeuden toimintatapoihin liittyviä käytännöllisiä, pragmaattisia asioita, jotka selventävät byrokratiaa. Mutta kun katsoo kokonaisuutta, se kokonaisuus antaa hyvin selkeästi sen viestin, että Suomen tavoitteena on ensisijaisesti mahdollistaa se, että mahdollisimman vähän ihmisiä saa Suomesta turvaa. Tämä on perussuomalaisten ohjelmissa moneen kertaan sanottu ääneen. Tästä hän he ovat puhuneet jo vuosikausia. Nyt sitten haetaan erilaisia keinoja, joilla juuri ja juuri kansainvälisiä sopimuksia noudattaen ja niitä tulkiten voidaan täyttää niiden sopimusten velvoitteita mutta ei millikään enempää. Se on kilpajuoksu pohjalle, ja se on osa sitä liikehdintää, joka liittyy edustaja Hakkaraisen aivan oikein mainitsemaan poliittiseen kuohuntaan ja kriiseihin, joita Euroopassa on, populistin nousuun. Olemme saaneet siitäkin kyllä Suomessakin oman osuutemme.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2016 vp

Kun katsotaan, mitä on tehty oikeusavulle, mitä on tehty perheenyhdistämisille, mitä tehdään toimeentulotuelle, turvallisten maiden luettelot nyt vielä kakun päälle — me teimme yhdessä yössä Irakista turvallisen maan, vaikka siellä on tänä vuonna kuollut yli 14 000 siviiliä — kyllä nämä ovat poliittisia päätöksiä. Ne virkamiehet, jotka tekevät sitä käytännön työtä, noudattavat sitä linjaa, jonka te hallituksessa määritätte näillä poliittisilla päätöksillänne. On rehellistä sanoa se ääneen. Edustaja Hakkarainen on tämän monesti sanonut, ja siitä häntä kunnioitan, mutta se on epärehellistä, että hurskastellaan ja väitetään, että tässä tehdään ihmisoikeuspolitiikkaa, kun tosiasiassa tässä tehdään kaikenlaista ulkomailaisiin liittyvää vastustamispolitiikkaa.

17.12 Teuvo Hakkarainen ps: Arvoisa puhemies! Kun taas nimi mainittiin: Ei tässä nyt ole kysymys mistään ulkomaalaisten vastustamispolitiikasta. Siinä on vain kysymys siitä, että me emme halua tänne mitään terroristijärjestöjä emmekä pommi-iskuja vaan turvallisen maan, missä me voimme asua ja elää. Jos tänne tulee ulkomaalaisia, 100 000 kiinalaista, minä sanon, että tervetuloa, ja kaikki menevät töihin saman tien, eivät he jää roikkumaan tuonne torien kupeille.

Mitä sitten tulee siihen populismiin, niin tässä talossa ei ole mitään muuta populismia kuin toveripopulismi. Sitä harrastetaan tällä puolella ja tällä puolella harrastetaan tällä hetkellä oikeutta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.